

## Programrådsmöte 2000-04 12

### Deltagare

Björn Aldén, botaniska trädgårdarna	Åsa Arland, RAÄ
Roland von Bothmer, SLU	Agneta Börjeson, SJV
Jan Gustavsson, SJV	Lars-Åke Gustavsson, friluftsmuseerna
Erik Hellman, LRF	Mats Höggren, CBM
Eva Jansson, CBM	Håkan Mo, SJFR
Göran Svanfeldt, FOR	Eva Thörn, NGB
Peder Weibull, växtförädlarna	Christer Wohlström, TRF

### Grund för prioritering av forskningsprojekten

Roland höll en inledning om vad för forskning som ska prioriteras i programmet. Forskning kring genetisk diversitet bör inte gälla karakterisering och evaluering. Detta är NGBs arbetsuppgifter. Däremot kan forskningsprojekt som kompletterar och förenklar för NGB vara prioriterat. Teknikutveckling hör därför hit. Resultatet av denna teknikutveckling ska vara att uppnå kunskap om den genetiska variationen och inte om enstaka markörer. Ökad forskning om genpooler, det vill säga släktskapsstudier är prioriterat likaså taxonomisk forskning. Bevarandestrategier både när det gäller genbanksbevarande och in situ bevarande är viktigt.

Programrådet diskuterade vikten av och bristen på taxonomisk forskning. Taxonomisk kompetens behövs för bedömning och bestämning av material vid inventeringar av vilt och odlat material, för formulering av problemställningar och forskningsprogram. Utbildade taxonomer arbetar ofta med annat då taxonomisk forskning inte prioriteras. En ekonomisk säker framtid måste till för att få dessa att arbeta med taxonomi, inte bara korta projekt. De institutioner som håller på med taxonomi måste därför få fastare resurser till verksamheten. Många har heller aldrig arbetat med kulturväxter och de speciella problem som detta medför. Det finns också ett glapp mellan växtförädlare och taxonomer.

En del taxonomisk kunskap finns att hämta utomlands och kortsiktigt är detta bra för programmet. Långsiktigt måste dock den inhemska forskningen prioriteras. Forskningsråden och andra finansiärer bör bli uppmärksamma på detta. Mötet gav samordnarna i uppdrag att tillsammans med Roland till nästa möte ta fram en skrivning som redogör för bristerna och uppmanar till satsning på taxonomisk forskning samt ge förslag på vilka instanser som denna skrivning bör skickas till.

## Jordbruksverket

Materialet som ska ingå diskuterades också. Den framtida långsiktiga användbarheten är en viktig faktor. Gamla växter som finns kvar idag har ofta ett stort odlingsvärde framför allt när det gäller hårdighet. Material som bevaras av genbanken idag är sådant som används eller har haft nytta i Nordisk odling och som har en eventuell nytta i framtiden.

Kriterierna för materialet och prioriteringar inom de olika materialkategorierna har inte hunnit diskuteras av programrådet innan ansökningarna. Detta kommer dock att bli en prioriterad framtida uppgift för programmet.

### Prioritetslista

Skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR) har utlyst medel för forskning och utveckling inom området växtgenetiska resurser. Ansökningstiden gick ut den 13 mars. 21 projektansökningar har kommit in.

Vid förra programrådsmötet fastställdes att programrådet ska ges en möjlighet att gå igenom inkomna projekt för att bedöma sektorsrelevansen. Ledamöterna har fått möjlighet att poängbedöma de olika projekten. En sammanställning av inkomna svar har sedan gjorts av Jordbruksverket. Resultatet av denna sammanställning diskuterades på mötet och utifrån denna togs en ny prioritetslista fram (bilaga 1).

CBMs storprojekt diskuterades. Då detta storprojekt tar upp hela den summa som är avsatta för forskning finns risken att det blir helt utan medel då andra sökta projekt också är prioriterade. SJFR vill därför programrådets syn på en intern prioritering av ingående delprojekt. Mötet gjorde därför en inbördes rangordning av de delprojekt storprojektet består av. Resultatet av detta framgår i bilaga 1.

### NGBs verksamhetsplan

Eva Thörn redogjorde för tankarna bakom verksamhetsplanen och varför denna på en del punkter prioriterar på annat sätt en vad som tidigare redogjorts för i programmet. Bland annat har man närmare analyserat vad som är mest prioriterat för programmet och vad som kan ingå i det ordinarie genbanksarbetet. Man har också inventerat var det finns redan tillgänglig information och var man måste börja från grunden. Skillnaden mellan kostnader i nationella programmet och föreliggande verksamhetsplan förklaras därmed i stort.

Rådet hade inga invändningar mot verksamhetsplanen.

SJFR framhöll att förslaget till verksamhetsplan inte är bindande utan går att omarbete om det finns behov för detta.

### Pilotprojekt om inventering

Senast år 2001 ska en strategi för en heltäckande inventering vara upprättad med prioriteringar och en tidsplan. Ordet strategi kommer ursprungligen från det militära och innebär att välja utgångspunkt, leda uppmarsch och att redogöra för mål och karaktär.

Pilotprojektet om inventering är ett sätt att få en kunskapsgrund för denna inventeringsstrategi. Det finns flera olika metoder att utföra en inventering och att

## Jordbruksverket

samla in material. Eva Jansson har tillsammans med en arbetsgrupp utarbetat förslag på tre olika sådana (se tidigare utsänt material). I sommar kommer dessa metoder att prövas i mindre skala för att se metodernas för- och nackdelar och vilka brister metoderna har. Pilotprojekten går i första hand ut på att pröva metoderna och inte att få tag i så mycket material som möjligt. Därför är projekten begränsade.

Materialet som kommer in måste också tas om hand. Därför kommer problem som berör detta också att aktualiseras. De pilotprojekt som kommer att komma igång redovisas i bilaga 2.

Programrådet var något tveksamma till projektet om Rosa. Risken finns att projektet som ska arbeta enligt metoden lokala och regionala nätverk inte ger något då det i det aktuella fallet finns ett mycket bra fungerande nätverk. Det kommer inte att säga något om hur ett nätverk byggs upp.

Upplysningar om andra pågående inventeringar eller förslag till projekt som kan ha betydelse för framtida inventeringsarbete och som inte nämns i bilaga 2 bör omgående ges till samordnarna. Även andra idéer när det gäller vilket material som bör prioriteras för att inte gå förlorat och hur en slutlig inventering ska finansieras är också välkomna.

### Nästa möte

Nästa möte blev bestämt att ha i anslutning till den workshop som planeras till hösten. Preliminärt datum för workshopen och programrådsmötet är den 8-9 oktober och kommer troligtvis att hållas i Sigtuna. Program för workshopen kommer senare.

### Övrigt

Eva Thörn nämnde att den klematissamling som finns på Balsgård är i fara på grund av att det saknas pengar och folk som kan ta hand om den. Samlingen består av svenskt material med god hårdighet. Materialet är av intresse för plantskolor men problem uppstår när det gäller sortskydd etc.

## Bilaga 1

### Prioritetslista avseende sektorsrelevansen sammanställd efter programrådsmötet

Prioritet	Sökande	Dnr
1	von Bothmer	84
2	Emanuelsson	97
3	Gustafsson	99
4	Nybom	64
5	Gustavsson	91
6	Hägnefelt	98
7	Björk	92
8	Black-Samuelsson	82
9	Lascoux	86
10	Wallin	96
11	Björk	93
12	Jeppsson	73
13	Björk	87
14	Björk	89
15	Wennström	95
16	Björk	85
17	Björk	88
18	Björk	90
19	Dixelius	83
20	Gertsson	100
21	Hansson	101

### Prioriteringsordning av ingående delprojekt i Emanuelssons projekt

- 1 Narcisser - genetisk diversitet
- 2 Rosa - genpooler, grundlig taxonomisk bearbetning
- 3 Genetisk diversitet i ängssvingel, engelskt rajgräs och rödklöver
- 4 Utveckling av en kulturväxtdatabas
- 5 Pelargoner - beskrivning, metod för karakterisering och identifiering
- 6 Sammanställning av dokumentation om svenskt insamlat växtmaterial på NGB
- 7 Karakterisering av resistens mot utvintringssvampar i ängssvingel och engelskt rajgräs

# Pilotinventeringen

2000/EJ

Växtslag:

- A. Rova
- B. Narcissus
- C. Rosa

## A. Rova (*Brassica rapa ssp. rapifera*)

Metod: 1, med kompletteringar som undersökningar av fastighetsregister, hembygdsföreningar, gamla trädgårdsmästare etc. Arbeta lokalt. Vänder sig framför allt till kategorin 70+

Område: Dalarna, Dalsland och Värmland

Tidpunkt: Kartläggning och kontakter med lokalpersoner från mitten av maj. Formulera upprop till lokaltidning och hembygdsföreningens Bygd och Natur. Insamling under augusti-halva september.

Ansvariga: Jens Weibull, CBM och Matti Leino föreningen Sesam. Dessutom kommer delar av arbetet genomföras som ett examensarbete motvarande 20 poäng på Institutionen för växtförädling, SLU i Svalöv.

Finansiering: Nationella Programmet

Kostnad: ca 75.000

## B. Narcissus

Metod: 1, Upprop i TV-programmet "Gröna Rum" plus tidningsartiklar. Inspelning den 12/4 och programmet visas den 19/4. Lennart Engstrand från Lunds botaniska trädgård medverkar. Tittarna kan också vända sig till TV's hemsida för mer information. Man kommer att tala om att detta rör sig om ett pilotprojekt där man avser att testa en inventeringsmetod.

Område: De två botaniska trädgårdarna som deltar i detta projekt tar ansvar för var sitt område. Lunds botaniska trädgård: Skåne, Blekinge och Småland; Göteborgs botaniska trädgård: Halland, Bohuslän och Västergötland.

Begränsningar: Man ska veta att växten verkligen är gammal. Vad är då gammalt? Man kommer att använda metaforer för detta t ex : Växer vid gamla gården, koloniträdgården eller torpet, har fått den av farmor. Viktigt att skriva ner växtens historia.

Skyltar med adresser och landskap kommer att visas i programmet. Man kommer att be folk att skicka in några lökar, när det passar dem. Uppgifter om växtplats och insamlarens namn och adress ska finnas med. Kuverten ska märkas med "Påsklilja" eller "Pingstlilja" för att underlätta posthanteringen.

Man vill i uppropet söka anpassa sig efter människors kunskapsnivå, och vara ödmjuk i sin framtoning.

#### Tidpunkt:

2000: Planering i april. Upprop den 19 april i "Gröna Rum" följt av tidningsartiklar. Insamling, tillvaratagande av växtmaterial med plantering och grovregistrering i april-juni. Detaljerad dokumentation juni-juli.

2001: Taxonomisk grovindeling, detta är i princip jungfrulig mark. Studera morfologisk diversitet. Fotografering och pressning av växtmaterial. Utvärdering av metoden, en första lägesrapport.

2002: Slutrapport

Ansvariga: Eva Jansson CBM, Lennart Engstrand Lunds botaniska trädgård och Jimmy Persson Göteborgs botaniska trädgård.

Finansiering: Nationella programmet

Kostnad: 110.000

## **C. Rosa**

Metod: Denna inventering kommer i huvudsak att bygga på metod 3, arbete i lokala eller regionala nätverk. Eventuellt kommer också något lokalt upprop att genomföras. Samarbetsparten har redan planerat ett upprop i lokala massmedia i maj månad. Förutom de ansvariga för projektet (se nedan) har man redan involverat Visby plantskola för uppförökning av växtmaterialet samt planerar projektering av nytt ett rosarium på Petesgården för att visa upp växterna för allmänheten.

Område: Gotland

Begränsningar: Man kommer att notera alla äldre rosor i detta första skede.

Tidpunkt: juni - augusti

Ansvariga: Lars-Åke Gustavsson, Fredriksdal i Helsingborg, Staffan Lundstedt, Begianska trädgården i Stockholm i samarbete med de Badande Vännernas Trädgård i Visby och Läns museet på Gotland.

Finansiering: Ett samfinansierat projekt där De badande vännernas trädgård i Visby satsar 60.000 och Nationella Programmet ca 50.000.

Inventerare: Rosspecialisten Rolf Engström och Lars-Åke Gustavsson Fredriksson.

## Övriga inventeringar 2000

Pelargon, Karin Martinsson Uppsala botaniska trädgård  
Vallväxter, NGB kontaktperson: Peder Weibull Svalöf Weibull AB  
Humle etc.